

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Історія первісного суспільства і Стародавнього Сходу
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Навчально-науковий інститут права. Кафедра історії
Розробник(и)	Король Віталій Миколайович
Рівень вищої освіти	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл
Семестр вивчення навчальної дисципліни	14 тижнів протягом 1-го семестру
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг дисципліни становить 5 кред. ЄКТС, 150 год., з яких 64 год. становить контактна робота з викладачем (32 год. лекцій, 32 практичних занять)
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна для освітньої програми "Історія"
Передумови для вивчення дисципліни	Передумови для вивчення відсутні
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

Мета курсу – сформувати у студентів уявлення про основні етапи становлення та розвитку первісного людського суспільства та цивілізацій Стародавнього Сходу.

4. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1 Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу.

Предмет, мета, завдання, хронологічні і просторові межі курсу. Поняття «преісторії» та «Давнього Сходу». Принципи історичного пізнання. Методологія та періодизація курсу. Становлення та розвиток науки про первісну добу. Античні та середньовічні вчені та мандрівники про життя людей на стадії первісного суспільства. Узагальнення знань про первісну добу в роботах Й.Бахофена, Л.Моргана, Ф.Енгельса та ін. Досягнення вітчизняних дослідників преісторії. Сучасний стан розвитку історії первісного суспільства. Відносна (релятивна) та абсолютна хронологія. Використання археологічної, антропологічної, геологічної, палеокліматичної та інших систем відносної хронології. Природничі методи датування. Основні етапи розробки сучасної періодизації первісної доби. Періодизація Моргана–Енгельса. Періодизація радянських істориків. Періодизація Г. Чайлда. Системи періодизації, запропоновані сучасними дослідниками. Класифікація джерел. Основні види джерел та особливості їх використання.

Тема 2 Первісний антропогенез

Місце людини в біологічній систематизації. Креаційна концепція походження людини. Еволюційна теорія Ч. Дарвіна. Трудова теорія антропогенезу. Географічні та природно-кліматичні фактори антропогенезу. Проблема грані між людиною і твариною. Основні етапи еволюції приматів. Поява людиноподібних мавп. Виділення сімейства гомінідів. Основні концепції праатьківщини людини. Найдавніші знахідки первісної людини. Значення появи прямоходіння, розвиток мозку, використання природних знарядь. Антропологічна характеристика людини умілої. Основні види найдавніших гомінід Африки, Європи та Азії. Їх хронологія та основні особливості. Місце палеоантропа (неандертальця) в антропогенезі. Характеристика основних рис виду. Теорія змішення людських видів. Завершення процесу антропогенезу. Поява людини сучасного типу (кроманьйонця, людини розумної). Поліцентрична та моноцентрична теорії появи кроманьйонців. Проблема виникнення людської мови. Проблема походження людських рас.

Тема 3 Первісне господарство

Стратегії виживання первісних людей. Переваги використання інструментів. Кам'яне рубило, палиця-копачка, палиця-кий – перші знаряддя праці. Олдовайська кам'яна індустрія. Ашельська кам'яна індустрія. Макроліти. Мікроліти. Характеристика раннього привласнюючого господарства (збиральництва, мисливства, рибальства). Початок використання вогню. Винахід механічної зброї – луку і стріл. Вплив кліматичного фактору на розвиток господарства. Локальна специфіка господарювання. Природний (віковий, статевий) поділ праці. Криза мисливства і збиральництва. Перехід до відтворюючих форм господарства. Порядок доместифікації тварин. Початок землеробства. Наслідки неолітичної революції. Винайдення кераміки, ткацтва. Перші ремесла. Засоби пересування. Освоєння міді. Винахід бронзи. Поява і розвиток залізної металургії.

Тема 4 Первісний соціогенез

Умови виникнення дородового людського суспільства в ранньому палеоліті. Характеристика первісного людського стада: склад, спосіб життя. Проміскуїтет і груповий шлюб. Гаремні сім'ї. Ендогамія. Екзогамія. Пережитки групового шлюбу. Моногамія. Умови переходу від первісного стада до родового суспільства. Характерні особливості роду. Матріархат. Патріархат. Чоловічі будинки і союзи. Обряд ініціації. Виникнення родоплемінної організації. Епігамія. Егалітаризм. Потlach. Територіальна (сільська) община. Передумови соціально-економічної диференціації пізньородового суспільства. Принцип старшинства. Виникнення системи лідерства та її характер. Ієрархічність родів. Війна як форма міжплемінних контактів. Поява професійних воїнів.

Тема 5 Духовна культура первісної доби

Загальне поняття культури. Теорії виникнення культури. Функції культури. Виникнення внутрішнього світу в первісних людей. Неандертальські поховання. «Медвежі печери». Засвоєння і передача знань про природу. Розвиток позитивних знань. Зародки математичних знань. Володіння відомостями астрономічного, медичного, фізичного, хімічного характеру. Перші релігійні вірування: тотемізм, анімізм, фетишизм, магія. Їх вплив на формування і розвиток релігій. Культ родючості. Культ господарів природи. Землеробські, скотарські та астральні культу. Міфологія і космогонія. Табу. Жреці, шамани, знахарі, ворожбити. Причини виникнення мистецтва. Основні теорії походження мистецтва. Археологічні знахідки предметів мистецтва. Розвиток живопису, скульптури, музики, декоративно-прикладного мистецтва тощо. Палеолітичні Венери. Печери-галереї і наскальні малюнки. Функції і значення мистецтва в житті первісного суспільства.

Тема 6 Зародження цивілізації

Дикість, варварство і цивілізація як етапи розвитку людського суспільства за Л. Морганом і марксистами. Теорія локальних цивілізацій (М. Данилевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі, С. Хантінгтон). Цивілізація за «хвильовою» теорією Е. Тоффлера. Загальновизнані ознаки цивілізації. Відділення скотарства від землеробства. Відділення ремесла від землеробства. Поява професійного ремісництва. Відділення торгівлі від ремесла. Перехід до регулярного обміну. Наслідки великих суспільних поділів праці. Поява укріплених поселень (городищ). Протоміста. Розвиток міст як центрів торгівлі, ремесел, адміністративного управління. Розвиток продуктивності праці, поява додаткового продукту та його використання. Виникнення приватної власності та експлуатації. Патріархальне рабство. Військова демократія. Шляхи інституалізації влади. Народні збори. Рада старійшин. Військові вожді. Формування державного апарату навколо військового вождя. Звичаєве право.

Тема 7 Давній Єгипет (Частина I)

Класифікація джерельної бази історії Ст. Єгипту. Давньоєгипетська писемність. Археологічні дослідження. Відносна та абсолютна хронологія історії Ст. Єгипту. Поділ на епохи: Раннє, Стародавнє, Середнє, Нове і Пізнє царства. Перехідні періоди. Династії єгипетських фараонів. Клімат і природні умови Ст. Єгипту. Розвиток продуктивних сил. Передумови для об'єднання областей. Східна деспотія (теократія). Фараон. Джаті. Головний скарбник. Номархи. Збройні сили. Об'єднання Верхнього і Нижнього Єгипту. Централізація. Воєнні походи фараонів в добу Стародавнього царства. Криза і дезінтеграція держави. I Перехідний період. Об'єднання Єгипту за Аменемхета I й утворення Середнього царства. Відновлення завоювницьких походів. Внутрішні заворушення. Нашестя гіксосів. II Перехідний період. Визволення від гіксосів за Яхмоса I. Воєнна політика фараонів Нового царства. Особливості політичної історії доби Пізнього царства. Ослаблення єгипетської держави. Персидське завоювання Єгипта.

Тема 8 Давній Єгипет (Частина II)

Панівна верхівка. Жерці. Аристократія. Цивільні і військові чиновники. Значний прошарок купців, торговців, лихварів, дрібних крамарів. Основна маса населення: селяни-общинники, ремісники, державні робітники. Раби. Специфіка патріархального рабства в Давньому Єгипті. Джерела рабства. Особливості сільського господарства. Будівництво та використання іригаційної системи. Землеробство. Тваринництво. Міста. Ремесла і промисли. Торгівля. Економічні зв'язки Єгипту з іншими країнами. Роль релігійного чинника в суспільному житті Давнього Єгипту. Зв'язок релігії та міфології. Давньоєгипетські божества. Священні тварини. Релігійна реформа Ехнатона. Уявлення про загробне життя. Поховальні ритуали. «Книга мертвих». Вплив релігії на розвиток літератури. Розвиток науково-практичних знань: математика, астрономія, лікування, косметологія. Давньоєгипетське мистецтво. Живопис. Скульптура. Ювелірна справа. Архітектура і техніка монументального кам'яного будівництва. Піраміди. Сфінкс. Храми.

Тема 9 Давня Месопотамія (Частина I)

Класифікація джерел з історії. Дешифрування клинопису. Археологічне дослідження країни. Проблема хронології та періодизації давньомесопотамської історії. Урбанізація півдня Месопотамії. Синоїкізм. Шумерські міста-держави. Посилення Аккаду за Саргона I. Підкорення Шумеру. Аккад під владою кутіїв. Вигнання кутіїв та заснування III династії Ура. Устрій Шумеро-Аккадського царства. Прихід амореїв в Месопотамію. Заснування Староавилонського царства. Правління Хаммурапі. Військові походи вавилонян. Вторгнення касситів. Середньовавилонське царство. Конфлікти з Ассирією. Занепад Вавилону. Відновлення держави. Нововавилонське царство. Завоювання Вавилонії персами. Етапи розвитку Ассирії. Ашшур. Створення Ассирійської держави. Війни з Мітанні та Вавилоном. Завоювання Тіглатпаласара I. Посилення Ассирії у X-IX ст. до н.е. Перетворення Новоассирійського царства в могутню імперію. Правління Тіглатпаласара III і Саргона II. Державний устрій Ассирії. Повстання поневолених народів. Загибель Ассирії.

Тема 10 Давня Месопотамія (Частина II)

Соціальна стратифікація. Вільні люди. Авілум. Мушкенум. Тамкари. Жерці. Селяни-общинники. Сільська община. Ремісники. Низи міського населення. Невільні люди. Раби. Джерела рабства. Патріархальне рабство. Сільське господарство. Розливи Тигру й Єфрату. Іригаційні системи. Землеробські культури. Садівництво. Тваринництво. Ремісництво. Проблема сировинної бази. Обмін і торгівля. Лихварство і зародження банківської справи. Економічні зв'язки країн Давньої Месопотамії та сусідніх регіонів. Уявлення про світ і потойбічне життя. Міфологія. Основні культи народів Стародавньої Месопотамії. Пантеон богів. Релігійний синкретизм. Сакралізація влади і держави. Храми. Жреці. Писемність та література. Клинопис. Розвиток освіти. Створення бібліотек та архівів. Зародження астрономії. Місячний календар. Математичні знання. Лікарське мистецтво. Архітектура. Зіккурати. Глиняне зодчество. Живопис. Скульптура. Музика.

Тема 11 Мала Азія і Закавказзя в Стародавню добу

Класифікація джерел із стародавньої історії Малої Азії і Закавказзя. Дешифровка хеттського письма. Археологічні дослідження регіону. Природно-кліматичні умови та населення Малої Азії в давнину. Походження хеттів. Утворення Хеттської держави. Престолонаслідування Давньохеттського царства. Війни з хурритами. Новохеттське царство. Завоювання Мурсілі II та Муваталі. Експансія «народів моря». Занепад та згибель Хеттської держави. Економіка та суспільство хеттів. Культура хеттів. Анатолія після загибелі Хеттського царства. Фригійське царство. Правління Гордія та Мідаса. Протистояння з кіммерійцями. Загибель Фригії. Утворення Лідійського царства. Правління династії Мермнадів. Боротьба проти кіммерійців, ассирійців, мідійців. Завоювання Лідії персами. Суспільство і культура фригійців та лідійців. Утворення Ванського царства. Розквіт Урарту за Аргішті I. Війни з кіммерійцями й ассирійцями. Занепад і розгром Урарту. Давньовірменське царство і давньогрузинські держави. Культура регіону.

Тема 12 Східне Середземномор'я в Стародавню добу

Характеристика джерельної бази стародавньої історії Сх. Середземномор'я. Біблія як джерело. Кумранські рукописи. Археологічні розкопки. Природно-кліматичні умови. Етнодемографічні процеси в регіоні. Особливості процесів утворення класового суспільства та держави. Суспільно-політичний та економічний розвиток Фінікії. Фінікійські міста-держави. Фінікійська колонізація Середземномор'я. Карфаген. Тіро-Сідонське царство. Дамаське царство в I тис. до н.е. Країна Ханаан. Стародавні євреї та заселення ними Палестини. Утворення Староєврейської держави. Ізраїльсько-іудейське царство за правління Давида і Соломона. Розпад на два царства. Занепад давньоєврейської державності. Рух пророків, реформи Іосії. Палестина під іноземним пануванням. Матеріальна культура. Писемність. Наукові знання. Релігійні вірування. Старозавітна Біблія. Давні секти в іудаїзмі: саддукеї, фарисеї, ессеї. Розвиток літератури. Мистецтво. Музика. Архітектура.

Тема 13 Давній Іран і Середня Азія

Характерні особливості джерельної бази з історії регіону. Давньоіранські пам'ятки. Повідомлення Біблії. Праці античних авторів. Археологічні джерела. Основні періоди історії Ст. Ірану. Суспільно-політичний устрій Еламу. Протиборство Еламу з державами Месопотамії. Завоювання Еламу Вавилоном. Розселення мідійців на Іранському нагір'ї. Створення і розквіт Мідійського царства. Завоювання Мідії персами. Створення Перської держави. Завоювання Ахеменідів. Державний устрій Перської імперії. Втручання армії Олександра Македонського. Падіння Ахеменідської держави. Персія після македонського завоювання. Парфянське царство династії Аршакідів. Боротьба з сепаратизмом. Війни з Римом. Падіння Аршакідів. Кушанська держава. Експансія до Індії. Створення Новоперської держави Сасанідів. Боротьба кушанів із Сасанідами. Архаїчні культи. Зороастризм. Пророк Заратуштра. Авеста. Ахури і деви. Ахура-Мазда й Анхра-Майнью. Ритуали зороастризму. Поховальний обряд. Дакхми. Література, архітектура, мистецтво.

Тема 14 Давня Індія.

Джерельна база історії Ст. Індії. Писемні пам'ятки. Релігійно-філософські пам'ятки. Епічні поеми «Махабхарата» і «Рамаяна». Пам'ятки матеріальної культури. Періоди історії Ст. Індії. Протоіндійська цивілізація. Мохенджо-Даро. Хараппа. Прхід аріїв. Держави в долині Гангу. Роздробленість Ст. Індії. Індійські походи Олександра Македонського. Повстання Чандрагупти Маур'я. Імперія Маур'їв. Включення Півн. Індії до складу Кушанського царства. Кушанські намісництва. Роздробленість Індії після загибелі Кушанської держави. Імперія Гуптів. Самудрагупта і Чандрагупта II Вікрамадітья. Особливості давньоіндійських світогляду. Етнічне, мовне і культурно-релігійне розмаїття населення. Варни і касты. Ведійська релігія. Упанішади. Сансара. Карма. Джайнізм. Ахімса. Ранній буддизм. Нірвана. Атман. Брахма. Сангхи. Буддизм махаяни. Індуїзм. Трімурті. Аватари. Яджни і пуджі. Матеріальна культура. Освіта. Наука. Література. Архітектура і мистецтво.

Тема 15 Давній Китай

Джерельна база. Писемні джерела. Археологічні дослідження. Проблема хронології старокитайської історії. Періодизація історії Ст. Китаю. Міфічна держава Ся: дискусійні питання. Виникнення та розвиток держави Шан-Інь. Боротьба з кочовиками. Занепад Шан-Інь. Політична історія Західного Чжоу. Система спадкових рангів. Східне Чжоу. Етнічна консолідація китайського народу. Політична криза. Роздробленість країни. Створення імперії Цін. Правління Цін Шихуанді. Жорстка централізація держави. Легістські реформи. Будівництво Великої Китайської стіни. Імперія після смерті Цін Шихуанді. Антицінське повстання і встановлення династії Західної Хань. Правління Лю Бана та його нащадків. Походи У Ді. Державний переворот і спроби реформ Ван Мана. Повстання «Червоних брів». Встановлення імперії Східної Хань. Правління Гуан У-ді. Повстання «Жовтих пов'язок». Релігійно-міфологічний світогляд стародавніх китайців. Конфуціанство. Моїзм. Легізм. Даосизм.

Тема 16 Давня Японія

Літописно-міфологічні зводи «Кодзікі» та «Ніхон сьокі». Поетична збірка «Ман'юсю». Згадки у китайських і корейських стародавніх хроніках. Археологічні знахідки. Аборигенні племена: айни, кумасо (хаято), ідзумо, тенсон. Хронологічні рамки епохи дзьомон. Господарство. Соціальна організація. Клани (удзі). Прихід племен ямато (вадзін). Хронологічні рамки епохи яйої. Формування японського народу. Революційні зміни в економіці. Соціальні зміни. Зародження японської держави. Чифдоми (вождівства). Рання держава Яматай. Правління «цариці» Хіміко. Війни з айнами і кумасо. Перехід до епохи кофун. Релігійні вірування населення. Поховальні традиції. Скульптури догу. Мегаліти. Розвиток мистецтв. Матеріальний побут населення. Традиційний одяг, харчування, житло.

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН1	• відтворювати знання з преісторії, самостійно орієнтуватися у сферах суспільно-політичного, економічного та соціокультурного життя Давнього Сходу;
РН2	• аналізувати історичні джерела за допомогою різних наукових методів, спираючись на принципи історизму й об'єктивності;
РН3	• характеризувати місце і роль в історії країн Сходу різних релігійних та етичних вчень, а також окремих історичних персон;
РН4	• критично оцінювати позиції сторін під час конфліктів минулого задля вироблення власної об'єктивної позиції і погляду на аналогічні процеси сьогодення.

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна.

Для спеціальності 032 Історія та археологія:

ПР1	Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
ПР2	Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій і використовувати ці знання у професійній діяльності.
ПР4	Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.
ПР7	Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.
ПР13	Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних і культурних цінностей.

7. Види навчальних занять та навчальної діяльності

7.1 Види навчальних занять

Тема 1. Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу.
Лк1 "Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу" (денна) 1. Предмет, структура, мета та завдання курсу. 2. Історіографія історії первісного суспільства і Давнього Сходу. 3. Проблеми хронології та періодизації первісної доби. 4. Джерела вивчення епохи первісного ладу.
СЗ1 "Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу" (денна) 1. Етапи формування та становлення преісторії як науки. 2. Методи визначення абсолютної хронології. 3. Види періодизації історії первісності. 4. Археологічні джерела преісторії. Археологічні культури. 5. Антропологічні, етнографічні та лінгвістичні джерела в історії первісності.
Тема 2. Первісний антропогенез
Лк2 "Первісний антропогенез" (денна) 1. Проблеми питання походження людини. 2. Найдавніші витоки людства. Австралопітек. 3. Архантроп. 4. Палеоантроп (неандерталець). 5. Неоантроп (кроманйонець).
СЗ2 "Первісний антропогенез" (денна) 1. Теорії походження людини. 2. Рушійні сили антропогенезу. 3. Виникнення свідомості, мислення та мови. 4. Неандерталець і кроманйонець у порівнянні. 5. Формування людських рас: видова єдність і адаптивні особливості.
Тема 3. Первісне господарство
Лк3 "Первісне господарство" (денна) 1. Перші знаряддя праці. 2. Привласнювальне господарство. 3. Неолітична революція. Відтворювальне господарство. 4. Виникнення ремесел. Початок металообробки.

С33 "Первісне господарство" (денна) 1. Господарство раннього палеоліту. 2. Господарство середнього і верхнього палеоліту. 3. Господарство доби мезоліту. 4. Господарство доби неоліту. 5. Господарство часів енеоліту і бронзи.
Тема 4. Первісний соціогенез
Лк4 "Первісний соціогенез" (денна) 1. Виникнення людського суспільства. Первісне стадо. 2. Сім'я і шлюб у первісну добу. 3. Родоплемінний устрій суспільства. 4. Зародження раннього стратифікованого суспільства.
С34 "Первісний соціогенез" (денна) 1. Первісний шлюб: види та їх еволюція. 2. Матріархат і патріархат. 3. Рід. Фратрія. Плем'я. 4. Зародження нерівності у суспільстві.
Тема 5. Духовна культура первісної доби
Лк5 "Духовна культура первісної доби" (денна) 1. Витоки культури. 2. Накопичення практичних знань. 3. Поява та розвиток релігійних вірувань. 4. Зародження та еволюція мистецтва.
С35 "Культура первісної доби" (денна) 1. Ритуальні поховання первісної доби. 2. Анімізм, тотемізм, фетишизм, магія. 3. Міфологія як тип світогляду. 4. Мистецтво первісної доби. 5. Поява людей розумової праці.
Тема 6. Зародження цивілізації
Лк6 "Зародження цивілізації" (денна) 1. Підходи до розуміння поняття «цивілізація». 2. Великі суспільні поділи праці та початок урбанізації. 3. Класоутворення та виникнення держави.
С36 "Зародження цивілізації" (денна) 1. Розуміння цивілізації у поглядах Л. Моргана і марксистів. 2. Теорія локальних цивілізацій (за А. Тойнбі). 3. Три великих поділи праці. 4. Початок урбанізації. Перші міста. 5. Поява писемності. 6. Виникнення держави, її ознаки.
Тема 7. Давній Єгипет (Частина I)
Лк7 "Давній Єгипет (Частина I)" (денна) 1. Джерела з історії Давнього Єгипту. 2. Хронологія та періодизація давньоєгипетської історії. 3. Давньоєгипетська держава: виникнення, розвиток, устрій. 4. Політична історія Давнього Єгипту.
С37 "Давній Єгипет (Частина I)" (денна) 1. Географія та природно-кліматичні умови Давнього Єгипту. 2. Єгипет Додинастичного періоду і Раннього Царства. 3. Єгипет часів Стародавнього царства та I Перехідного періоду. 4. Єгипет часів Середнього царства та II Перехідного періоду. 5. Єгипет часів Нового та Пізнього царств.
Тема 8. Давній Єгипет (Частина II)

Лк8 "Давній Єгипет (Частина II)" (денна) 1. Давньоєгипетське суспільство. 2. Економіка Давнього Єгипту. 3. Релігійні вірування давніх єгиптян. 4. Культурна спадщина Давньоєгипетської цивілізації.
C38 "Давній Єгипет (Частина II)" (денна) 1. Суспільні групи Давнього Єгипту. 2. Іригаційне землеробство і ремесла. 3. Міфологія та релігія давніх єгиптян. 4. Давньоєгипетська література і мистецтво. 5. Монументальні будівлі Давнього Єгипту.
Тема 9. Давня Месопотамія (Частина I)
Лк8 "Давня Месопотамія (Частина I)" (денна) 1. Джерела, хронологія та періодизація історії Давньої Месопотамії. 2. Держави Шумеру й Аккаду. 3. Вавилонське царство. 4. Ассирійська імперія.
C39 "Давня Месопотамія (Частина I)" (денна) 1. Географія та природно-кліматичні умови Давньої Месопотамії. 2. Міста-держави Месопотамії Ранньодинастичної епохи. 3. Правління Саргона Великого та Саргонідів (Аккадське царство). 4. Правління царя Хаммурапі (Старовавилонське царство). 5. Правління Тіглатпаласара III і Саргона II (Ассирійська імперія).
Тема 10. Давня Месопотамія (Частина II)
Лк10 "Давня Месопотамія (Частина II)" (денна) 1. Давньомесопотамське суспільство. 2. Господарство Давньої Месопотамії. 3. Релігійні вірування народів Давньої Месопотамії. 4. Культура Стародавньої Месопотамії.
C310 "Давня Месопотамія (Частина II)" (денна) 1. Суспільний устрій Вавилонського царства. 2. Господарство і матеріальний побут населення. 3. Релігійно-міфологічні уявлення. 4. Писемність і література. 5. Монументальна архітектура Давньої Месопотамії.
Тема 11. Мала Азія і Закавказзя в Стародавню добу
Лк11 "Мала Азія і Закавказзя в Стародавню добу" (денна) 1. Джерела зі стародавньої історії регіону. 2. Хеттське царство. 3. Фрігійське та Лідійське царства. 4. Урарту.
C311 "Мала Азія і Закавказзя в Стародавню добу" (денна) 1. Хеттське царство. 2. Господарство, суспільство і культура хеттів. 3. Фригія і Лідія. 4. Господарство, суспільство та культура Фригії і Лідії. 5. Ванське царство. Соціально-економічний і культурний розвиток Урарту.
Тема 12. Східне Середземномор'я в Стародавню добу
Лк12 "Східне Середземномор'я в Стародавню добу" (денна) 1. Джерела зі стародавньої історії регіону. 2. Фінікія та Сирія. 3. Палестина в Стародавню добу. 4. Культура давнього населення Східного Середземномор'я.

C312 "Східне Середземномор'я в Стародавню добу" (денна) 1. Старозавітна Біблія як джерело з історії регіону. 2. Етнічний склад населення Східного Середземномор'я в давнину. 3. Давні фінікійці. 4. Фінікійська колонізація Середземномор'я. Карфаген. 5. Іудейсько-Ізраїльське царство за царів Давида і Соломона.
Тема 13. Давній Іран і Середня Азія
Лк13 "Давній Іран і Середня Азія" (денна) 1. Джерела зі стародавньої історії регіону. 2. Елам. Мідія. Перська імперія. 3. Парфянське і Кушанське царства. Створення держави Сасанідів. 4. Релігія і культура давніх іранців.
C313 "Давній Іран і Середня Азія" (денна) 1. Елам. 2. Мідія. Держава Ахеменідів. 3. Господарство та суспільство Давньої Персії. 4. Зороастризм. «Авеста». 5. Культура Давньої Персії.
Тема 14. Давня Індія.
Лк14 "Давня Індія" (денна) 1. Джерела, хронологія та періодизація історії Давньої Індії. 2. Доведійський і ведійський період індійської історії. 3. Магадхо-Маурійська епоха. 4. Кушано-Гуптська доба. 5. Релігії і культура давньоіндійського суспільства.
C314 "Давня Індія" (денна) 1. Зародження цивілізації у Давній Індії. 2. Імперія Маур'їв. 3. Імперія Гуптів. 4. Давньоіндійське суспільство. 5. Релігії і культура Давньої Індії.
Тема 15. Давній Китай
Лк17 "Давній Китай" (денна) 1. Джерела, хронологія та періодизація історії Давнього Китаю. 2. Держави Шан-Інь, Західного і Східного Чжоу. 3. Імперії Цінь, Західна та Східна Хань. 4. Філософсько-етичні вчення та культура давньокитайського суспільства.
C315 "Давній Китай" (денна) 1. Найдавніші китайські держави: Шан-Інь, Західне і Східне Чжоу. 2. Правління Цінь Шихуанді (імперія Цінь). 3. Правління Лю Бана та його нащадків (імперія Західної Хань). 4. Суспільно-політичні вчення Давнього Китаю. 5. Давньокитайська культура.
Тема 16. Давня Японія
Лк16 "Давня Японія" (денна) 1. Джерела з історії Давньої Японії. 2. Рання Японія і епоха дзьомон. 3. Експансія ямато і епоха яйої. Перехід до доби кофун. 4. Релігійні вірування та культура Давньої Японії.
C316 "Давня Японія" (денна) 1. Етнічний склад Японії епохи дзьомон. 2. Вториння ямато (вадзін). Початок епохи яйої. 3. Формування японської державності. Правління Хіміко (чифдом Яматай). 4. Соціокультурний розвиток Давньої Японії.

7.2 Види навчальної діяльності

НД1	Конспектування
НД2	Підготовка до семінарського заняття
НД3	Підготовка до поточного та підсумкового контролю
НД4	Написання реферату

8. Методи викладання, навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Лекції-візуалізації
МН2	Проблемні лекції
МН3	Проблемний семінар
МН3	Круглий стіл

Лекції надають студентам теоретичну основу знань про преісторію та історію країн Стародавнього Сходу. Лекції доповнюються семінарськими заняттями, які надають студентам можливість застосовувати теоретичні знання на практичних прикладах. Демонстрація презентацій передбачає ідентифікацію студентами подій, явищ, процесів, пам'яток культури, історичних діячів. Самостійному навчанню сприятиме підготовка до лекцій, семінарських занять, а також групова робота над завданнями та проблемні обговорення, під час яких студенти розвиватимуть навички комунікативного спілкування, критичного та аналітичного мислення, синтезу навчальної теорії та практичних дій.

- участь в груповій роботі; - участь в конкурсах, олімпіадах, наукових симпозіумах тощо; - критична оцінка літератури; - виконання творчих завдань.

9. Методи та критерії оцінювання

9.1. Критерії оцінювання

Шкала оцінювання ECTS	Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
5 (відмінно)	Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	A	$90 \leq RD \leq 100$
4 (добре)	Вище середнього рівня з кількома помилками	B	$82 \leq RD < 89$
4 (добре)	Загалом правильна робота з певною кількістю помилок	C	$74 \leq RD < 81$
3 (задовільно)	Непогано, але зі значною кількістю недоліків	D	$64 \leq RD < 73$
3 (задовільно)	Виконання задовольняє мінімальні критерії	E	$60 \leq RD < 63$
2 (незадовільно)	Можливе повторне складання	FX	$35 \leq RD < 59$

9.2 Методи поточного формативного оцінювання

МФО1	Опитування та усні коментарі викладача за його результатами
МФО2	Настанови викладача в процесі виконання практичних завдань

МФОЗ	Захист презентацій та рефератів
------	---------------------------------

9.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

МСО1	Опитування
МСО2	Звіт за результатами виконання практичних робіт
МСО3	Реферат (підготовка, презентація, захист)
МСО4	Оцінювання письмових робіт

Контрольні заходи:

1-й семестр	100 балів
МСО1. Опитування	48
усне опитування (16х3)	48
МСО2. Звіт за результатами виконання практичних робіт	12
Звіт-конспект	12
МСО4. Оцінювання письмових робіт	40
Додатковий семестровий контроль	40

Контрольні заходи в особливому випадку:

1-й семестр	100 балів
МСО2. Звіт за результатами виконання практичних робіт	30
Звіт-конспект	30
МСО3. Реферат (підготовка, презентація, захист)	30
Захист реферата	30
МСО4. Оцінювання письмових робіт	40
Додатковий семестровий контроль	40

Оцінювання протягом семестру проводиться у формі усних і письмових опитувань та індивідуальних презентацій. Всі роботи повинні бути виконані самостійно. Після вивчення дисципліни проводиться додатковий семестровий контроль, який проводиться в письмовій формі.

10. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

10.1 Засоби навчання

10.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Історія первісного суспільства : навч. посібник для студен-тів історичного факультету / уклад.: А.В. Шауренко, О.В. Барвінок. Умань : Візаві, 2017. 178 с.
2	Методичні вказівки до практичних занять і питання для самостійної роботи з курсу «Історія первісного суспільства і Стародавнього Сходу» / укладач В. М. Король. – Суми : Сумський державний університет, 2020.

3	Помогайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу : підручник. Київ : Академвидав, 2015. 144 с.
4	Скирда В. В., Шрамко Б. А. Історія первісного суспільства : підручник. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2018. 171 с.
5	Тураєв Б. Історія Стародавнього Сходу. Вид. 2-ге. Київ: Вид. О. Філюк, 2017. 330 с.
Допоміжна література	
1	Баженов О. Л. Історія первісного суспільства : навч.-метод. посібник для студентів історичного факультету. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О.В., 2014.
2	Баженов О. Л. Історія первісного суспільства : практикум. Кам'янець-Подільський : КПНУ ім. І. Огієнка, 2015. 124 с
3	Болдирев Р. В. Давні писемності Близького Сходу (Месопотамське письмо. Єгипетська ієрогліфіка. Індоевропейські лексичні єгиптизми). Наукові студії – ХХІ. Філософія. Філологія. Педагогіка. Економіка. 2015. Т. 7, вип. 5. С. 245–279.
4	Шама О. І. Хрестоматія з історії Стародавнього Сходу: посібник для студентів історичного факультету. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014.
5	Самые знаменитые страны Древнего мира : иллюстрированная энциклопедия / сост. А.И. Пантеева; ред. М.А. Шахов. Москва: Белый город, 2011. 104 с.
6	Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навчальний посібник. 7-ме вид. Київ : Істина, 2012. 768 с.
7	Левчук Л. Т., Гриценко В. С., Єфименко В. В. Історія світової культури : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2010. 400 с.